

สถานภาพและปัญหาในการผลิตกุหลาบของภาคเหนือ

Status and Problems of Rose Production in Northern Thailand

พัฒนา เจียรวิริยะพันธุ์¹ ภาณีรัตน์ โตเจริญ² อติสร กระแสชัย³ และ พิมพ์ใจ อาภาวัชรตม์³
Pattana Jierwiriyanant¹ Paneerat Tochareon² Adisorn Krasaechai³ and Pimchai Apavatjru³

Abstract : The northern region of Thailand is the major area for cut rose production. In 1998 the production area were about 2,863.20 rais in 10 provinces, i.e. Chiang Mai, Chiangrai, Tak, Lumphun, Pijit, Uttaradit, Nakornsawan, Sukhothai, Payao and Maehongsong, covering 43 Amphur 83 Tumbon 142 Muban. Most of the rose farm owners were men from 41 to 50 years of age. The labor was from either man or woman within the family. Generally, rose farmer owned his land with less than 20 rais per household. Most farmer had less than 2 years-experience in rose production. Generally, rose productions were outdoor productions with about 3,000-4,000 plants per rai. The main sources of water were from river and canal. Flood irrigation system was applied at ten day intervals, at a rate of 2-3 hours a time. Plants from budding type stock, buying from Chiang Mai and Nakornpratom, were commonly used in production. Roses were grown two rows in a bed. The width of the upright bed was about 1-1.50 meter while the length depended on the condition of land. Average planting space was about 41-55x55 cm with two rows in a bed with north-south direction. Amendments such as organic and inorganic fertilizer were added during preparation. After planting, inorganic fertilizer was applied twice a month, through roots and leaves. Pruning was done regularly as well as the application of growth promoters, i.e. Biotika, GA and Polyair. The most popular rose cultivars were Dallus, Kardinal, Saphir, Diplomat and Tineke. The favorable colors were red, pink and white. Yellow was less popular. Generally, farmers daily cut flowers in the morning.

¹ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

²โครงการเครือข่าย สวทช. ภาคเหนือ ฝ่ายเทคโนโลยีชีวภาพและพันธุวิศวกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

³ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹Department of Agricultural Economic, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand.

²c/o Institute for Science and Technology, Research and Development, National Science & Technology Development Agency Northern Network, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand.

³Department of Horticulture, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand.

As soon as the flowers were cut, they were put in tapped water. For normal packing, fifty flowers were wrapped in a piece of newspaper without any cold storage. Flowers were transported via motorcycle or minibus to the wholesalers. Price varied according to the length of flower stem, which were quite different among provinces, such as in Chiang Mai, stem length of 30-35 cm, prices ranging from 0.60 to 4.00 Baht per flower. Whereas in Tak, prices of the same grade were 0.40-0.50 Baht per flower. Prices in Chiang Mai for stem length between 45 and 55 cm, were 1.50-10.00 Baht. While in Tak the prices were 0.60-2.20 Baht per flower. On the average, the payment to farmers was done every 2 to 10 days.

The main problems for rose production were diseases and insects. The other problems were lack of new cultivars, marketing, small size of flowers in summer, scarce water and high prices of fertilizer and pesticide. The most important diseases found in rose production almost in every province were downy mildew, powdery mildew and black spot. There was also anthracnose spreaded in Chiang Mai, Chiang Rai, and Lumphun. Dye back was found in Tak, Chiang Mai, and Uttaradit. The major insect problems found in every cultivar were mite followed by thrips and flower borers. For disease and insect protections, most of the farmers sprayed 1-9 kinds of chemicals rotatingly such as Apron, Benlate, Dithane, Lannate, etc. One farmer used light trap and kill numbers of insects using a jar containing water mixed with soap or pesticide, he also built a plastic house to reduce insects. Marketing problems for farmers were low price and irregular supply of the production.

บทคัดย่อ : พื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นแหล่งปลูกกุหลาบตัดดอกที่สำคัญของประเทศ ในปี 2541 มีพื้นที่ปลูกกุหลาบ 2,863.20 ไร่ ใน 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ตาก ลำพูน พิจิตร อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ สุโขทัย พะเยา และแม่ฮ่องสอน รวม 43 อำเภอ 83 ตำบล 142 หมู่บ้าน พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีการใช้แรงงานชายหรือหญิงในครัวเรือน 1 คน โดยมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองและมีพื้นที่ต่อรายน้อยกว่า 20 ไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกกุหลาบเฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี โดยทั่วไปการผลิตกุหลาบมีลักษณะการปลูกนอกโรงเรือน มีจำนวนกุหลาบเฉลี่ย 3,000-4,000 ต้นต่อไร่ ใช้แหล่งน้ำจากแม่น้ำและลำคลอง โดยมีระบบการให้น้ำในแปลงแบบปล่อยน้ำท่วมแปลงมีระยะเวลาการให้น้ำเฉลี่ยประมาณ 10 วันต่อครั้ง ให้ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง และมีกิ่งพันธุ์ ที่ใช้แบบติดตาที่ซื้อจากสวนกุหลาบจังหวัดเชียงใหม่และนครปฐม วิธีการปลูกเป็นแถวคู มีขนาดความกว้างของแปลงเฉลี่ย 1-1.50 ม. และมีความยาวตามขนาดของพื้นที่ มีวิธีการทำแปลงแบบยกแปลง ระยะห่างระหว่างต้น 41-55x55 ซม. การวางแปลงวางตามลักษณะพื้นที่ในทิศทางแนวเหนือ-ใต้ ในส่วนของการให้ปุ๋ยมีการใช้ปุ๋ยคอกก่อนการปลูก และหลังการปลูกให้ปุ๋ยเคมีทางรากและทางใบ 2 ครั้งต่อเดือน มีการตัดแต่งกิ่งสม่ำเสมอ และใช้สารเร่งการเจริญเติบโต เช่น Biotika, GA และ Polyair พันธุ์กุหลาบที่นิยมปลูกเช่น Dallus, Kardinal, Saphir, Diplomat และ Tineke สีที่นิยมจะเป็นสีแดง ชมพู และสีขาว ส่วนสีเหลืองนั้นนิยมปลูกน้อยที่สุด โดยทั่วไปเกษตรกรทำการตัดดอกกุหลาบทุกวันในช่วงเช้านำไปแช่น้ำธรรมดา การห่อดอกกุหลาบจะใช้หนังสือพิมพ์โดยบรรจุ 50 ดอกต่อห่อ ไม่มีการใช้ห้องเย็นในการเก็บรักษา ทำการขนส่งดอกกุหลาบโดยรถจักรยานยนต์ รถโดยสาร ให้แก่พ่อค้าส่ง การกำหนดราคากำหนดตามความยาวช่อดอกซึ่งในแต่ละพื้นที่ปลูกมีความแตกต่างกันมากพอสมควร เช่นที่จังหวัดเชียงใหม่ ความยาวช่อ 30-35 ซม. ราคาอยู่ในช่วง 0.60-4.00 บาท/ดอก ในขณะที่จังหวัดตากราคาอยู่ในช่วง 0.40-0.50 บาท/ดอก ส่วนดอกที่มีความยาวช่อดอกมากกว่า 45-55 ซม. ที่จังหวัดเชียงใหม่ราคา 1.50-10.00 บาท/ดอก ขณะที่จังหวัดตากราคา 0.60-2.20 บาท/ดอก โดยมีการจ่ายเงินค่าดอกกุหลาบให้แก่เกษตรกรเฉลี่ย 2-10 วันต่อครั้ง

พบว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตกุหลาบคือ ปัญหาโรคและแมลง รongลงมาเป็นปัญหาอื่น ๆ เช่น ขาดสายพันธุ์ใหม่ การตลาดขนาดเล็กในฤดูร้อน การขาดน้ำ และราคาของปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่มีราคาแพง ปัญหาโรคและแมลง

เป็นปัญหาหลัก โรคที่พบมากที่สุดในการปลูกกุหลาบ คือ โรคราดำ ราน้ำแฉะและใบจุดดำ ในพื้นที่เกือบทุกจังหวัด รองลงมา คือ โรคใบร่วง พบในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน โรค Dye back พบที่จังหวัดตาก เชียงใหม่ และอุดรดิตถ์ แมลงศัตรูพืชที่นับว่าเป็นปัญหามากที่สุดคือไรแดง รองลงมาคือเพลี้ยไฟและหนอนเจาะดอก ศัตรูพืชทั้ง 3 ชนิดนี้ ระบาดในทุกสายพันธุ์และทุกจังหวัดที่ปลูก การป้องกันกำจัดโรคและแมลง เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีฉีดพ่นสลับกัน 1-9 ชนิดตามความเหมาะสม เช่น Apron, Benlate, Dithane และ Lannate เป็นต้น มีเกษตรกรหนึ่งรายใช้ไฟล่อแมลงและใช้ถังร่อนน้ำผสมสบู่หรือยาฆ่าแมลงและสร้างโรงเรือนเพื่อลดปริมาณแมลงในการเข้าทำลาย ในด้านการจำหน่ายมีปัญหา ด้านราคา และปริมาณความสม่ำเสมอของผลผลิตในการขาย เป็นต้น

Index words : กุหลาบ การผลิต ภาคเหนือ

Rose, Production, Northern Region

คำนำ

การปลูกกุหลาบในภาคเหนือมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสม ทั้งการปลูกบนพื้นราบและปลูกในที่สูง (พัฒนา, 2538) ซึ่งมูลค่าของกุหลาบในปี 2539 มีมูลค่าผลผลิตรวม 102,631,000.00 บาทและมูลค่ากุหลาบต่อหน่วยคือ 0.62 บาทต่อดอก ในปัจจุบันนิยมปลูกเป็นการค้าและขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น เพื่อจำหน่ายทั้งต้นพันธุ์ กุหลาบตัดดอก กุหลาบร้อยมาลัย และกุหลาบกระถางแต่กุหลาบที่ผลิตได้ในปัจจุบันยังมีคุณภาพต่ำ ในขณะที่ตลาดต้องการดอกกุหลาบที่มีคุณภาพสูง (โอฬาร, 2540 และ ณิชชา, 2541) โดยมีการพิจารณาลักษณะดอก ก้านดอก สี สัน และความสดเป็นเกณฑ์ ปัญหาของกุหลาบตัดดอกที่ผู้บริโภคพบได้แก่ดอกมีโรคและแมลง ไม่สด ไม่บาน คอดก้าน ไม่สวย ดอกโตไม่เต็มที่ บานเร็วเหี่ยวเร็ว (ณิชชา, 2541) ดังนั้นจึงมีการนำเข้าดอกกุหลาบจากต่างประเทศในปริมาณมากขึ้น จากข้อมูลดอกไม้นำเข้าจากด่านตรวจพืชท่าอากาศยานกรุงเทพฯ พบว่า ในปี พ.ศ.2537 มีปริมาณดอกกุหลาบเพิ่มขึ้นจาก 28,820 ช่อ เป็น 102,238 ช่อ, 175,350 ช่อ และ 249,742 ช่อ ในปี 2538-2540 ตามลำดับ นอกจากปัญหาในด้านคุณภาพแล้ว ปัญหาของโรคและแมลงศัตรูพืชยัง

ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมีสุขภาพเสื่อมโทรมเพราะต้องใช้สารเคมีมาก (นิสาร์ตัน, 2541) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงภาพรวม สถานภาพและปัญหาในการผลิตกุหลาบของภาคเหนือเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับวางแผนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาในระยะสั้น และการพัฒนาการผลิตกุหลาบในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบพันธุ์กุหลาบที่ปลูก การจัดการและปัญหาการผลิต
2. เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และลำดับความสำคัญของปัญหา
3. เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับวางแผนการวิจัยต่อไป
4. เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาในระยะสั้นและการพัฒนาในระยะยาวต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำเป็น 2 ขั้นตอนคือ

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับการปลูกกุหลาบของภาคเหนือโดยรวบรวม ข้อมูลพื้นที่ปลูก จำนวนเกษตรกร สถานที่ปลูก ขนาดพื้นที่ปลูกและพันธุ์ที่มีการปลูกอยู่ในปัจจุบัน จากสำนัก

งานเกษตรอำเภอต่างๆ ในเขตภาคเหนือ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรเหล่านี้ร้อยละ 20 จากประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดปีพ.ศ. 2539 และ 2540 ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอปี พ.ศ. 2539 พ.ศ. 2540 และข้อมูลจากกลุ่มผู้ปลูกกุหลาบเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2540

2. ข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ได้จากการสัมภาษณ์และสำรวจด้วยแบบสอบถามโดยอาศัยข้อมูลเกษตรกรที่ได้จากข้อ 1 แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling มีจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์รวม 61 ราย จาก 6 จังหวัดที่มีการปลูกมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ตาก เชียงราย ลำพูน อุตรดิตถ์ และนครสวรรค์ โดยแยกเป็นเกษตรกรขนาดใหญ่ (พื้นที่ปลูกมากกว่า 4 ไร่) 14 ราย เกษตรกรขนาดกลาง (พื้นที่ปลูก 2-4 ไร่) 13 ราย และเกษตรกรขนาดเล็ก (พื้นที่ปลูกน้อยกว่า 2 ไร่) 31 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล: ใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ

1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
2. วิเคราะห์ถึงเทคโนโลยี และกระบวนการที่เกษตรกรใช้ในการปลูกกุหลาบในเชิงการค้า
3. วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการปลูกกุหลาบของเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ภาพรวมของการปลูกกุหลาบเพื่อการค้าในภาคเหนือ

การปลูกกุหลาบในภาคเหนือมีตั้งแต่สวนขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ โดยกุหลาบที่ผลิตมีตั้งแต่กุหลาบตัดดอก กุหลาบร้อยมาลัย และกุหลาบกระถาง จากการสำรวจข้อมูลพื้นที่ปลูกกุหลาบมีพื้นที่ปลูกรวม 2,863.20 ไร่ จำนวนเกษตรกร 730 ราย ครอบคลุมพื้นที่ 43 อำเภอ 83 ตำบล 142 หมู่บ้าน รวม 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ตาก เชียงราย ลำพูน พิจิตร อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ สุโขทัย พะเยา และ แม่ฮ่องสอน (ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และข้อมูลจากกลุ่มผู้ปลูกกุหลาบเชียงใหม่)

พบว่า การปลูกกุหลาบของจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ปลูก 426 ไร่ 1 งาน รวม 1,001,850 ต้น โดยปลูกใน 14 อำเภอ 27 ตำบล 55 หมู่บ้าน เกษตรกรรวม 357 ราย พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่มีขนาดเล็กคือน้อยกว่า 2 ไร่ต่อรายอยู่ในเขตอำเภอสันกำแพงและ เป็นพื้นที่นาดอนมีการรวบรวมผลผลิตให้แก่ผู้ค้าส่ง จึงมีอำนาจต่อรองในเรื่องราคาและความมั่นคงด้านการตลาด ส่วนกุหลาบที่ปลูกในพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400-500 เมตร เช่น อำเภอแม่แตง อำเภอสะเมิง และอำเภอเชียงดาว รวม 53,500 ต้น มีตลาดรับซื้อที่แน่นอนโดยผู้รับซื้อจะกำหนดพันธุ์ที่ต้องการให้แก่เกษตรกรปลูกและมารับซื้อโดยนำไปจำหน่ายภายในพื้นที่ และร้านดอกไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ จังหวัดตากเป็นอีกพื้นที่ซึ่งมีการผลิตมาก โดยเฉพาะในเขตอำเภอพบพระและอำเภอแม่สลด ซึ่งมีความสูง 450-750 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล 13 หมู่บ้าน มีเกษตรกรรวม 160 ราย มีพื้นที่ปลูกรวม 1,668.1 ไร่ มีขนาดพื้นที่ส่วนใหญ่มากกว่า 4 ไร่ต่อราย และรองลงมาคือ 2-4 ไร่ต่อราย พันธุ์กุหลาบที่ปลูกคล้ายกับที่ปลูกในอำเภอสันกำแพง ด้านการตลาดมีทั้งจำหน่ายด้วยตนเอง และรวบรวมผลผลิตเป็นกลุ่มให้แก่พ่อค้าส่งนำไปจำหน่ายยังตลาดในกรุงเทพฯ สำหรับจังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ปลูก 67.1 ไร่ ในพื้นที่รวม 10 อำเภอ 26 ตำบล 33 หมู่บ้าน มีเกษตรกรรวม 55 ราย มีขนาดพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่น้อยกว่า 2 ไร่ต่อราย พื้นที่ปลูกเป็นพื้นที่นาดอนส่วนใหญ่อยู่ที่ อำเภอแม่จัน ตำบลป่าซาง และมีการปลูกพืชเสริมตามฤดูกาล ในด้านการตลาดเกษตรกรมีตลาดเป็นของตนเองส่งขายภายในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ปลูก 21 ไร่ รวม 3 อำเภอ 5 ตำบล 5 หมู่บ้านเกษตรกรรวม 17 ราย ส่วนใหญ่เป็นนาดอนมีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 2 ไร่ต่อราย ปลูกมากที่ตำบลป่าซาง อำเภอเมือง ซึ่งใช้วิธีการปลูกและพันธุ์ที่ปลูกเช่นเดียวกับเกษตรกรอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะการตลาดภายในท้องถิ่นเป็นของตนเองและรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง ส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ปลูกกุหลาบรวม 35 ไร่ พื้นที่ต่อรายมีขนาดเล็กคือ น้อยกว่า 2 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอตรอน ตำบลหาดสองแควและตำบลบ้านแก่งรวมเกษตรกร 50 ราย ส่วนใหญ่ปลูกเป็นอาชีพเสริม พันธุ์กุหลาบที่ปลูกเป็นกุหลาบตัดดอกสำหรับร้อยมาลัย โดยจำหน่ายด้วยตนเองและมีพ่อค้ามารับซื้อจังหวदनครสวรรค์มีพื้นที่ปลูก 34 ไร่ 1 งาน ใน 5 อำเภอ 9 ตำบล 12 หมู่บ้าน รวมเกษตรกร 25 ราย พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่มีขนาดเล็กคือ น้อยกว่า 2 ไร่ ในอำเภอเมือง ตำบลมะเกลือ มีการปลูกกุหลาบเป็นอาชีพเสริมควบคู่กับไม้ดอกอื่น ๆ เช่น มะลิ ในด้านการตลาดมีการจำหน่ายด้วยตนเองและมีพ่อค้ามารับซื้อสำหรับในจังหวัดอื่น ๆ จะปลูกพันธุ์ที่สำนักงาน

เกษตรอำเภอนำมาให้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเช่นจังหวัดพิจิตร สุโขทัยแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ปลูกขนาดกลางคือ 2-4 ไร่

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยในรายละเอียดสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

2.1 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ผู้ปลูกกุหลาบในภาคเหนือ

จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน โดยการใช้แรงงานปลูกกุหลาบเป็น 2 ลักษณะคือ แรงงานในครัวเรือน และแรงงานรับจ้าง โดยมีแรงงานชายและแรงงานหญิงในครัวเรือนรวม 1-2 คน ใช้แรงงานรับจ้าง 0-3 คน ซึ่งพื้นที่ที่มีการจ้างแรงงานนอกครอบครัวนั้นส่วนใหญ่อยู่ในเขต อำเภอพบพระ และอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ในขณะที่จังหวัดอื่นๆ ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองโดยเป็นเจ้าของพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่

2.2 ลักษณะการผลิตและการตลาดของกุหลาบในภาคเหนือ

การปลูกกุหลาบของเกษตรกรในภาคเหนือส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพหลัก บางคนมีอาชีพอื่นเสริม เช่น ทำนา ปลูกข้าวโพด ปลูกผลไม้ต่างๆ เลี้ยงไก่ ปลูกมะนาว และเบญจมาศ โดยมีประสบการณ์ในการปลูกกุหลาบน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ปี ลักษณะการปลูกกุหลาบเกือบทั้งหมดเป็นแบบนอกโรงเรือน ในส่วนของเกษตรกรที่ปลูกในโรงเรือนจะมีโรงเรือนประกอบด้วยโครงเหล็กและมุงด้วยตาข่ายพรางแสง 20 % มีแหล่งน้ำที่ใช้คือแม่น้ำลำคลอง โดยระบบการให้น้ำในแปลงจะเป็นแบบปล่อยน้ำท่วมแปลงประมาณ 10 วัน/ครั้ง โดยให้

ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง เวลาที่ให้จะไม่แน่นอนอาจเช้าหรือบ่าย และในช่วงหน้าฝนจะไม่มีการให้น้ำ การให้น้ำที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก แตกต่างไปจากที่อื่นคือใช้น้ำจากใต้ดินที่กักไว้ และมีระบบสปริงเกอร์ขนาดใหญ่ที่มีรัศมีของน้ำ 7-8 เมตร เนื่องจากส่วนใหญ่ที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีพื้นที่ปลูกยางละ 10 ไร่ ขึ้นไป ด้านการซื้อกิ่งพันธุ์ที่ใช้ปลูก จะซื้อจากสวนกุหลาบอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดนครปฐม

ลักษณะและวิธีการปลูกกุหลาบพบว่ามีการวางแผนในทิศทางแนวเหนือ-ใต้ โดยการขกแปลงเป็นแถวคูมีขนาดความกว้างของแปลงตั้งแต่ 1-1.50 เมตร ส่วนความยาวของแปลงส่วนใหญ่จะมีความยาวตามพื้นที่ ระยะระหว่างแถวใช้ระยะมากกว่า 55 เซนติเมตร และระยะระหว่างต้นกุหลาบที่ปลูกในแต่ละแปลงเว้นระยะ 41-55 เซนติเมตร การให้ปุ๋ยกุหลาบ พบว่ามีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยอนินทรีย์ และ ทั้งสองชนิด โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะใช้ประเภทปุ๋ยคอก โดยให้ปุ๋ยเมื่อมีการเตรียมแปลง และช่วงไหนมีปุ๋ยมากก็จะให้เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยอนินทรีย์ทางรากและทางใบ มีระยะเวลาที่ใช้ 2 ครั้ง/เดือน

ด้านการตัดแต่งกิ่งกุหลาบมีการตัดแต่งกิ่งสม่ำเสมอ โดยตัดแต่งกิ่งเดือนละครั้ง ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ได้ระบุระยะเวลาที่ทำการตัดแต่งกิ่ง แต่ในเกษตรกรหลายรายพบว่าการตัดแต่งกิ่งก่อนออกดอก 2 เดือน โดยเกษตรกรบางรายอาจสังเกตจำนวนกิ่ง ถ้ามีมากเกินไปทำการตัดออก ด้าน การพรวนดิน จะทำเมื่อเริ่มต้นการทำแปลงและพรวนดิน 1 ครั้ง/เดือน สำหรับการใส่สารกระตุ้นการเจริญเติบโตของเกษตรกร พบว่ามีการใช้เมื่อต้องการเร่งการออกดอก ปักชำกิ่ง และเร่งการเจริญเติบโตของราก มีระยะเวลาของการให้ไม่แน่นอน ด้านการคลุมดิน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้อินทรีย์วัตถุในการคลุมดิน

เกษตรกรบางส่วนที่ใช้อินทรีย์วัตถุคลุมดิน ได้แก่ เปลือกถั่ว แกลบ ฟางข้าว และใช้วัสดุอื่นด้วย เช่น พลาสติก

ด้านการตัดดอกเพื่อจำหน่าย พบว่าเกษตรกรตัดดอกในช่วงเช้าและมีการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว คือเมื่อตัดดอกแล้วจะนำไปแช่น้ำธรรมดา และมีการจัดการเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่อดอกด้วยวิธีการต่างๆ หลายวิธี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการห่อดอกกุหลาบด้วยการใช้หนังสือพิมพ์มากที่สุด โดยใช้กุหลาบ 50 ดอก/ห่อ และเกือบทั้งหมดไม่มีการใช้ห้องเย็นในการเก็บรักษาดอกกุหลาบหลังการเก็บเกี่ยว และการขนส่งดอกกุหลาบของเกษตรกร พบว่ามีการขนส่งโดยรถจักรยานยนต์ รถโดยสาร และส่งจำหน่ายด้วยตนเอง โดยจำหน่ายให้กับพ่อค้าส่ง

มาตรฐานเกรดและราคาดอกกุหลาบในภาคเหนือ พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกกุหลาบ ตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ไม่ได้คัดเกรดในการขายเนื่องจากเป็นกุหลาบร้อยมาลัย (พันธุ์ Fusilier สีแดง) ราคาดอกละ 0.35-0.50 บาท ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ปลูกกุหลาบเป็นอาชีพกันมากและมีคุณภาพดีกว่ากุหลาบในจังหวัดอื่นๆ เช่น อำเภอสันกำแพง ได้แก่กลุ่มกุหลาบฮิมคอย กลุ่มกุหลาบสองฝั่งฮอน กลุ่มกุหลาบล้านตอง และกลุ่มกุหลาบกรุงเก่า โดยมีการแบ่งมาตรฐานเกรดต่างๆ กัน โดย 3 กลุ่มแรกแบ่งขนาดตามลำต้น คือ เกรดจิว ยาว ซ่อยาว 30-35 ซม. ราคา 30-75 บาท/50 ดอก (0.60-1.40 บาท/ดอก) และเกรด A-C ซ่อยาว 45-65 ซม. หรือยาวกว่า ราคา 3.00-8.00 บาท/ดอก กลุ่มกุหลาบล้านตองผลิตกุหลาบที่มีคุณภาพของดอกดีกว่าจึงมีราคาค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ในอำเภอสันกำแพง โดยมีมาตรฐานเกรดและราคาสรุปได้ดังนี้ เกรดจิว-ยาว ซ่อยาว 30- มากกว่า 45 ซม. ราคา 35-70 บาท/50 ดอก (0.70-2.33 บาท/ดอก) และเกรด C ซ่อยาว 45 ซม. ขึ้นไป ราคา 70 บาท/50 ดอก (บาท/ดอก) โดยดอก

กุหลาบสีขาวราคาจะต่ำกว่าดอกสีอื่น ๆ เกรดละ 10 บาท

เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกร ตำบลบ้านทุ่ง
ละครและตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่ ดอกกุหลาบมีราคาสูงกว่าของเกษตรกรใน
อำเภอสันกำแพง เนื่องจากผู้ปลูกคำนึงถึงคุณภาพ
ของดอกมากขึ้น มีการปลูกกุหลาบภายใต้โรงเรือน
โดยเกษตรกรที่มีการลงทุนสูงนำเทคโนโลยีจากต่าง
ประเทศมาใช้ เช่น รูปแบบและวัสดุของโรงเรือน
ระบบการให้น้ำ ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันโรคแมลง
รวมทั้งการใช้น้ำยายืดอายุการปักแจกัน เช่นเดียวกับ
เกษตรกร ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง ที่ผลิตดอก
คุณภาพดีกว่ากุหลาบในอำเภอสันกำแพง และ
คุณภาพใกล้เคียงกับกุหลาบในอำเภอแม่แตง เนื่อง
จากเกษตรกรมีความรู้และดูแลเอาใจใส่ผลผลิตให้มี
มาตรฐาน คือช่อยาว 40-60 ซม. ราคา 3.00-8.00 บาท/
ดอก เกษตรกร จังหวัดเชียงราย ตำบลป่าซาง อำเภอ
แม่จัน ผลิตดอกคุณภาพที่แตกต่างกับของจังหวัด
เชียงใหม่ โดยมีช่อสั้นกว่า 30-70 ซม. ราคา 1.20-5.00
บาท/ดอก และที่ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัด
ลำพูน มีจำนวน 1 กลุ่ม แบ่งเกรดขายคือ 30-55 ซม.
โดยมีราคาตั้งแต่ 0.60-4.50 บาท/ดอก ในจังหวัดตาก
ตำบลช่องแคบ อำเภอพบพระ มีการปลูกในปริมาณ
ที่มากและไม่คำนึงถึงคุณภาพมากนักแบ่งเป็นขนาด
ช่อเล็ก (สั้นกว่า 45 ซม.) ขนาดช่อใหญ่ (ยาวกว่า 55
ซม.) และไม่ระบุขนาดช่อ (คละ) ราคา 0.15-3.00
บาท/ดอก แต่ที่ตำบลมทาวัว อำเภอแม่สอดแบ่งเป็น
ขนาดช่อต่ำกว่า 30-35 จนถึง 70 ซม. ราคา 0.40-2.00
บาท/ดอก ส่วนจังหวัดอุดรธานี อำเภอตรอน ตำบล
หาดสองแคว มีกุหลาบร้อยละ 12.00-
25.00 บาท/100 ดอก และกุหลาบตัดดอกมีจำนวนเล็ก
น้อยจึงไม่มีการแบ่งขนาดช่อ มีราคาขาย 2.50-7.00
บาท การรับเงินค่าดอกกุหลาบของเกษตรกรส่วน
ใหญ่จะได้รับในช่วง 2-10 วัน/ครั้ง

ปัญหาในการจำหน่ายกุหลาบที่เกษตรกร
ประสบส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาทางด้านราคาไม่
สม่ำเสมอ รองลงมาคือปัญหาทางด้านปริมาณ
ความสม่ำเสมอของจำนวนดอกที่ตลาดต้องการ

2.3 พันธุ์กุหลาบที่ปลูกในภาคเหนือ

จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรมักจะปลูกกุหลาบมากกว่าหนึ่งพันธุ์ โดยสีหนึ่งจะปลูกพันธุ์เดียวหรือหลายพันธุ์ก็ได้โดยกลุ่มหรือตัวเกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดเองตามความต้องการของตลาดพันธุ์กุหลาบที่ปลูกทั่วไป ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ พันธุ์ Dallas (สีแดง) Kardinal (สีแดง) Saphir (สีชมพู) Diplomat (สีชมพู) และ Tineke (สีขาว) เป็นต้น ส่วนพันธุ์ที่ปลูกน้อยได้แก่พันธุ์ Raphaela (สีแดง) Red Hollywood (สีแดง) Valentine (สีชมพู) และพันธุ์ Yonina (สีขาว) ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรปลูกกุหลาบมากถึง 160 ราย โดยพันธุ์กุหลาบที่ปลูกส่วนใหญ่คล้ายกับพันธุ์ที่ปลูกในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ แต่มีบางพันธุ์เช่น พันธุ์ Livea (สีชมพู) ซึ่งมีการปลูกมากที่สุด แต่พันธุ์นี้ในอำเภอสันกำแพงเลิกปลูกแล้วเนื่องจากตลาดส่วนใหญ่ไม่ต้องการ รองลงมาคือพันธุ์ Dallas, Diplomat และ Saphir ส่วนพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ Konfetti (สีเหลืองอมส้ม) Raphaela และ พันธุ์ Red Velvet (สีแดง) พันธุ์ที่ปลูกมากที่สุดในอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก ได้แก่ Diplomat และ พันธุ์ Tineke รองลงมาคือพันธุ์ Dallas , Noblesse (สีชมพู) และ Saphir ส่วนพันธุ์อื่นๆ มีการปลูกเพียงเล็กน้อย

จังหวัดเชียงรายมีการปลูกกุหลาบกันมากในอำเภอแม่จัน โดยพันธุ์ที่ปลูกมากที่สุดคือพันธุ์ Red Velvet ส่วนกุหลาบซึ่งปลูกที่อำเภอเทิงนั้นเกษตรกรปลูกพันธุ์ Livea, Dallas, Tineke และ Sunvea (สีเหลือง) จังหวัดลำพูนมีเกษตรกรปลูก

กุหลาบใน 2 อำเภอคือ อำเภอป่าซาง และกิ่งอำเภอ เวียงหนองล่อง โดยเกษตรกรในอำเภอป่าซาง ปลุก กุหลาบรวมกันเป็นกลุ่ม โดยปลุก Dallas, Kardinal, Saphir, Persia และ Tineke ส่วนกิ่งอำเภอเวียงหนอง ล่อง มีเกษตรกรปลุกกุหลาบขายภายในท้องถิ่นจึง ปลุกตามความต้องการของตลาด ได้แก่พันธุ์ Dallas, Saphir และ Tineke จังหวัดอุดรธานีมีเกษตรกรปลุก กุหลาบมากที่อำเภอตรอน เป็นกุหลาบพันธุ์ที่ใช้ สำหรับร้อยมาลัยคือพันธุ์ Fusilier (สีแดง) ส่วนพันธุ์ อื่นๆ ที่ใช้เป็นกุหลาบตัดดอกได้แก่ พันธุ์ Madelon (สีส้ม) และ Yanki (สีชมพู)

2.4 ปัญหาในการผลิตกุหลาบในภาคเหนือ

จากการสำรวจและสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ ปลุกกุหลาบในเขตภาคเหนือ เพื่อศึกษาถึงปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการผลิตกุหลาบ รวมถึงวิธีป้องกันและแก้ปัญหาที่เกษตรกรใช้อยู่ใน ปัจจุบัน พอดีสรุปได้ดังนี้คือ ปัญหาที่เกษตรกรจัด ไว้เป็นปัญหาอันดับหนึ่งและสองในการปลุก กุหลาบ คือ ปัญหาโรคและแมลง ปัญหาอื่นๆ เช่น ความต้องการสายพันธุ์ใหม่ การตลาด ขนาดของ ดอกเล็ก การขาดน้ำ และราคาปุ๋ยและยาที่ใช้สูง นับว่าเป็นปัญหาเช่นกันแต่ลำดับความรุนแรงของ ปัญหาไม่มากนักเท่ากับ โรคและแมลง นอกจากนั้น การสำรวจถึงปัญหาทางด้านราคา พบว่าเกษตรกร ไม่คิดว่าราคาเป็นปัญหาหลัก มีบางพื้นที่ที่เกษตรกร ไม่สามารถตัดดอกได้ทั้งปีเพราะต้องมีการพักดินซึ่ง ไม่นับว่าเป็นปัญหาในการผลิตและการตลาดแต่ อย่างใด ด้านปัญหาเกี่ยวกับกิ่งพันธุ์กุหลาบ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องการจัดหากิ่ง พันธุ์ ส่วนเกษตรกรที่พบปัญหาด้านกิ่งพันธุ์บ้าง คือปัญหาทางด้าน การหาซื้อและความมีชีวิตของกิ่ง พันธุ์

เนื่องจากพบว่าปัญหาโรคและแมลงเป็น

ปัญหาหลักในการปลุกกุหลาบ จึงได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาทั้งสองอย่างนี้โดยละเอียด พบว่าโรคที่พบ มากที่สุดในการปลุกกุหลาบ คือ โรคราน้ำค้าง (Downy mildew) สาเหตุจากเชื้อรา *Peronospora sparsa* ราแป้ง (Powdery mildew) สาเหตุจากเชื้อรา *Oidium sp.* และ ใบจุดสีดำ (Black spot) สาเหตุจาก เชื้อรา *Massonina rosea* โดยมีเกษตรกรที่พบปัญหา ทั้ง 3 โรคนี้ ในพื้นที่เกือบทุกจังหวัด ส่วนโรคอื่นๆ ที่พบรองลงมา คือ ใบร่วง สาเหตุจากเชื้อรา *Peronospora sparsa* และ *Massonina rosea* เข้า ทำลายก่อนพบในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และ ลำพูน โรคกิ่งแห้งดำ (Dye back) สาเหตุจากเชื้อรา *Marssonina rosea* พบที่จังหวัดตาก เชียงใหม่และ อุดรธานี ส่วนโรคอื่นๆ เช่น หนามดำ (Canker ที่หนามกุหลาบ) ราสนิม (Rust) ไวรัส (Virus) คอ ดอกเน่า ใบจุดสีม่วง และ โรคราสีเทา สาเหตุจาก เชื้อรา *Mycosphaerella sp.*

การป้องกันและกำจัดโรคนั้น ส่วนใหญ่ ใช้สารเคมีฉีดพ่นเป็นระยะ แล้วแต่พื้นที่โดยชนิด ของยาที่ใช้มักจะมีการสลับกันใช้ไปเรื่อย ๆ เพื่อ ป้องกันการดื้อยาของโรคส่วนแมลงศัตรูพืชที่พบว่า เป็นปัญหามากที่สุด คือไรแดง รองลงมาคือ หนอน เเจาะดอกและเพลี้ยไฟ โดยแมลงทั้ง 3 ชนิดนี้พบว่า มีระบาดในทุกจังหวัดที่ปลูกแต่มีความรุนแรงต่าง ๆ กัน แมลงศัตรูพืชอื่นๆ พบหนอนชอนใบ ไรขาว หนอนม้วนใบ หนอนกระทู้ด้วงปีกแข็ง เพลี้ยอ่อน หนอนเจาะดอกฝ้าย และหนอนชักใบ เป็นต้น ใน การป้องกันและกำจัด เกษตรกรใช้สารเคมีฉีดพ่น โดยชนิดของยาจะมีการสับเปลี่ยนกันไปตามความ เหมาะสม เกษตรกรหลายรายใช้ยาสลับกัน 1-9 ชนิดตามความเหมาะสมมีเกษตรกรรายเดียวที่จะใช้ ไฟล่อแมลงและใช้ถังร่อนน้ำผสมยาฆ่าแมลงหรือ สบู่เพื่อลดปริมาณแมลงในการเข้าทำลายแต่วิธีนี้ก็ ยังไม่เป็นที่นิยมมากนักในหมู่เกษตรกร เพราะ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้ผลน้อยกว่าการใช้สารเคมี วิธีแก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่งคือการสร้างโรงเรือนเป็นโรงเรือนที่สร้างแบบง่าย ๆ คือมุงหลังคาพลาสติกและด้านข้างใช้กาบเหนียวค้ำแมลงเพื่อลดปัญหาแมลงและศัตรูพืช

โรคที่มีความรุนแรงเช่นราน้ำค้าง พบมากกับทุกพันธุ์ โดยเฉพาะพันธุ์ Dallas, Persia และ Valentine จะทนทานน้อยกว่าพันธุ์อื่น ในขณะที่โรคราแป้ง พบในทุกพันธุ์ โดยเฉพาะพันธุ์ Persia และ Livea ส่วนโรคใบจุดดำพบมากในพันธุ์ Livea, Dallas และชมพูฮิมคอย ในกรณีของแมลงศัตรูพืชที่สำคัญ เช่น หนอนเจาะดอก เพลี้ยไฟและไรแดง พบว่าเกิดขึ้นในทุกพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์ Livea และ Dallas จะทนทานน้อยกว่าพันธุ์อื่น ในขณะที่เขตอำเภอสันกำแพง พันธุ์ชมพูฮิมคอยอ่อนแอต่อหนอนเจาะดอกมากเป็นพิเศษ สำหรับปัญหาวัชพืชในการปลูกกุหลาบพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าวัชพืชเป็นปัญหาแต่ก็สามารถควบคุมได้โดยเก็บเกี่ยวหญ้าเป็นครั้งคราวโดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อราก พร้อมกับการใส่ปุ๋ยมีเกษตรกรหลายรายที่ใช้ยาฆ่าหญ้าเช่นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก หรืออบดินก่อนการปลูกกุหลาบ

การใช้สารกระตุ้นการเจริญเติบโตของกุหลาบทางภาคเหนือ พบว่ามีทั้งไม่ใช้และใช้สารกระตุ้นการเจริญเติบโตและเกษตรกรมีทั้งทราบและไม่ทราบชนิดของสารกระตุ้นการเจริญเติบโตที่ใช้ ส่วนปุ๋ยที่ใช้ในแหล่งปลูกกุหลาบทางภาคเหนือเกษตรกรจะใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีในทุกพื้นที่ปลูก โดยเฉพาะจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีหลายชนิดในพื้นที่ปลูกกุหลาบอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีมากถึง 24 สูตร ได้แก่ 1 สูตรแม่ปุ๋ย 4 สูตรตามท้องตลาด และ 19 สูตรสำเร็จ รองลงมาคือที่อำเภอพบพระ และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีจำนวนชนิดของปุ๋ยที่ใช้ 13 และ 10 สูตรสำเร็จตามลำดับ ส่วน

เกษตรกรอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ใช้ปุ๋ยเคมี 6 สูตรสำเร็จ ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอตรอน ใช้ปุ๋ย 2 ชนิด ซึ่งมีสูตรเสมอ คือ 15-15-15 และ 16-16-16 ส่วนเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ปุ๋ยเคมี 2 ชนิด คือสูตร 16-16-16 และ 12-24-12 จังหวัดลำพูน อำเภอป่าซาง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ใช้ปุ๋ยเพียงชนิดเดียวคือ ปุ๋ยผสม (ตรานกอินทรี) และปุ๋ยสูตร 15-15-15 ตามลำดับจากการสำรวจพบความแตกต่าง คือเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่จะซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมเองเนื่องจากได้ส่งตัวอย่างดินไปทำการวิเคราะห์จึงทราบว่าต้องใช้ธาตุอาหารใดเพิ่มเติมตามความต้องการของกุหลาบในแต่ละช่วงของการเจริญเติบโต

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ปลูกกุหลาบในภาคเหนือมีมากที่สุดที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก คือ 1,668 ไร่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 4 ไร่ขึ้นไป รองลงมาคือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และอุดรดิตถ์ ตามลำดับ

ในแต่ละพื้นที่ทางภาคเหนือ มีพันธุ์และสีที่คล้ายหรือแตกต่างกันไป พันธุ์ที่นิยมปลูกได้แก่ Dallas, Kardinal Saphir และ Tineke ตามสภาพพื้นที่ของแต่ละจังหวัด โดยจากการสำรวจและจากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด พบว่ากุหลาบที่ปลูกในจังหวัดเชียงใหม่มีพันธุ์หลากหลายชนิดมากกว่าจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตกุหลาบทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด (โอฬาร, 2534) อีกทั้งมีการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร (สุขชัย, 2537) จากการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้รวม 10 จังหวัดทำให้ไม่พบ

พันธุ์กุหลาบที่ปลูกเป็นไม้กระถาง อย่างไรก็ตาม การผลิตกุหลาบเป็นไม้กระถางพบว่ามีบ้างในตลาดต้นไม้

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกกุหลาบซึ่งน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 ไร่ รองลงมาคือ 5-6 ไร่ และมากกว่า 8 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกนอกโรงเรือนเป็นแถวคู่ โดยยกแปลงปลูกในทิศทางเหนือ-ใต้ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่ โดยไม่มีการปรับพื้นที่ มีความกว้างของแปลง 1-1.50 เมตรและยาวตามพื้นที่ เกษตรกรเริ่มปลูกในต้นฤดูฝน ใช้ต้นพันธุ์ 3,000-4,000 ต้น/ไร่ และใช้ต้นติดตาเป็นต้นพันธุ์มากที่สุด รองลงมาคือกิ่งชำ มีการให้น้ำแบบท่วมแปลง 10 วันต่อครั้ง ครึ่งละ 2-3 ชั่วโมง เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยคอกมากที่สุด ส่วนปุ๋ยอนินทรีย์นิยมใช้หลายสูตรการค้า ให้โดยวิธีการหว่าน มีระยะเวลาในการให้ 1-3 ครั้งต่อเดือน รวมทั้งตัดแต่งกิ่งกุหลาบ 2 เดือนก่อนออกดอก ด้านการใช้สารกระตุ้นการเจริญเติบโตในพื้นที่ปลูกกุหลาบเพื่อเร่งดอก ปักชำกิ่ง และเร่งการเจริญเติบโตของราก ปัญหาของกุหลาบทุกพันธุ์มีโรคและศัตรูที่สำคัญได้แก่ โรคราเน่าค้ำ ราแป้ง ใบจุดดำ ใบร่วง ไรแดง เพลี้ยไฟ และ หนอนเจาะดอก เกษตรกรตัดดอก ในช่วงเช้า แห้งน้ำและทำการห่อด้วยหนังสือพิมพ์ ไม่นิยมใช้ห้องเย็นในการเก็บรักษาดอกกุหลาบ จากนั้นทำการขนส่งให้พ่อค้าคนกลาง ส่วนปัญหาที่เกษตรกรพบ ได้แก่ ด้านราคา ปริมาณความสม่ำเสมอในการขาย และการตลาดที่ไม่แน่นอน

ด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ระยะสั้น เกษตรกรควรใช้วิธีป้องกันโรคแมลง โดยวิธีต่างๆ เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี เช่น การปลูกกุหลาบในโรงเรือนเพื่อลดปริมาณแมลงที่จะเข้าไปทำลายการใช้ไฟล่อแมลงและรองด้วยภาชนะที่มีน้ำ ด้านการฝึกอบรมควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในการดูแลสุขภาพและการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง และแนะนำให้เกษตรกรปลูกกุหลาบ โดยใช้ต้นพันธุ์

แบบติดตาเพื่อปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น และเพิ่มความแข็งแรงของต้นพันธุ์ ส่วนด้านงานวิจัยขั้นต่อไปนั้น ควรวิจัยถึงผลกระทบของการปลูกกุหลาบต่อสภาพแวดล้อม ผลกระทบของการใช้สารเคมีต่อสุขภาพของเกษตรกร ในระยะยาวควรมีการวิจัยหาและพัฒนาพันธุ์กุหลาบที่ทนทานต่อโรคและแมลง เพื่อทดแทนพันธุ์เดิม การวิจัยหาสายพันธุ์เพื่อผลิตดอกที่มีคุณภาพดีเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาาราคาและการตลาด

เอกสารอ้างอิง

- นิสาร์ณีย์ เหลียวเจริญวัฒน์. 2541. การศึกษาระบบการผลิตกุหลาบเชิงธุรกิจ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษ. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนา เจริญวิริยะพันธ์. 2538. ระบบธุรกิจของไม้ตัดดอกในจังหวัดเชียงใหม่. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 55 หน้า.
- ณัชชา ลีวิศิษฎ์พัฒนา. 2541. พฤติกรรมผู้บริโภคของตลาดกุหลาบใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษ. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุขชัย ตระกูลสุขชัย. 2537. การผลิตกุหลาบเพื่อการค้าของเกษตรกรเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โอฬาร พิทักษ์. 2534. พันธุ์กุหลาบในเมืองไทย. โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์. กรุงเทพฯ. 28 หน้า.
- โอฬาร พิทักษ์. 2540. สภาพการผลิตกุหลาบตัดดอกเป็นการค้าในประเทศไทย. ใน รายงานการประชุมวิชาการไม้ดอกไม้ประดับแห่งชาติครั้งที่ 3 ไม้ดอกไม้ประดับสู่การผลิตสากล, หน้า 118-131. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. บริษัทเฟื่องฟ้าพรินต์จำกัด, กรุงเทพฯ.